



Energieburgerschap integreren op nationaal niveau

Focus op het verbeteren van wettelijke kaders (en de kennis ervan bij het bredere publiek)

Het concept energieburgerschap (burgerschap in relatie tot energie) heeft betrekking op rechten en verantwoordelijkheden voor elke burger en wordt beschouwd als een belangrijke stap in de richting van energietransitie in een bredere Europese energiebeleidscontext. Als derde in een reeks beleidsnota's voor het EC²-project probeert deze nota een overzicht te geven van de tekortkomingen op nationaal niveau. Er wordt nader ingegaan op het soort uitvoerbare aanbevelingen dat op dit niveau kan worden gedaan om een rechtvaardige en duurzame energietransitie te vergemakkelijken en te versnellen.





De inzichten hierin zijn gebaseerd op de transdisciplinaire onderzoeksresultaten van burgerbetrokkenheid die zijn uitgevoerd als onderdeel van het EC²-project.

Onze aanpak omvat economische, juridische en psychologische elementen en perspectieven (waarbij beleidsnota nr. 3 zich voornamelijk richt op juridische aanbevelingen). Deze wetenschappelijke inzichten bevatten en synthetiseren de kennis die samen met burgers, energiegemeenschappen en gemeenten in Spanje, Polen, Italië en Nederland is gecreëerd.¹



BELANGRIJKSTE CONCLUSIES

1. Het is van cruciaal belang dat burgers worden geïnformeerd over de juridische situatie en het proces van totstandbrenging van een energiegemeenschap door middel van **van gemakkelijk toegankelijke, begrijpelijke en betrouwbare informatie, in combinatie met een ondubbelzinnig en transparant juridisch kader.**
2. Er moeten specifieke wetgevende maatregelen worden genomen om de complexiteit en ondoorzichtigheid van de juridische situatie in de lidstaten te verminderen. Het is belangrijk dat wetgevers **modelstatuten en -rechtsvormen** ter beschikking stellen die specifiek zijn ontworpen voor energiegemeenschappen.
3. **Toestemming van een verhuurder of elke mede-eigenaar** voor de installatie van een energieopwekkingsinstallatie in een gebouw waarin de persoon woont, of voor deelname aan een energiegemeenschap is niet vereist.
4. Er moet **meer flexibiliteit komen in de eigendom van energieopwekkingsinstallaties.** Het moet mogelijk zijn voor een energiegemeenschap om meer dan een energieopwekkingsinstallaties te exploiteren, of voor meer dan een energiegemeenschap om een installatie te exploiteren.

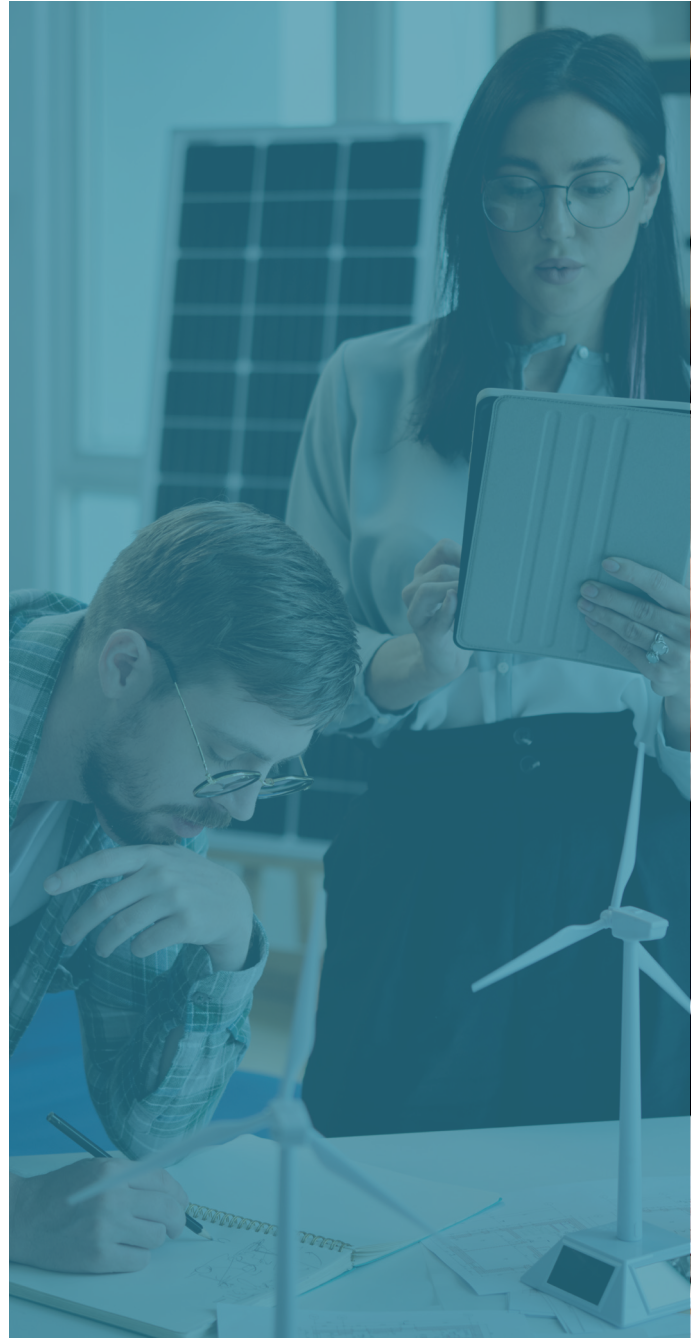
¹ D3.3 Catalogus van mogelijke juridische en economische belemmeringen of helpende factoren voor energieburgerschap. [Hier](#) verkrijgbaar.

Inleiding

Deze beleidsnota stelt dat het stroomlijnen van complexe en/of onduidelijke aspecten van de EU-richtlijnen RED II² en IMED³ de betrokkenheid van burgers bij de energie- en elektriciteitsmarkt zal vergemakkelijken. Dit moet zowel op het niveau van de EU als van de lidstaten worden bereikt. Terwijl verordeningen rechtstreeks van toepassing zijn in de lidstaten, moeten de lidstaten nog steeds richtlijnen omzetten in nationale wetgeving door middel van wetswijzigingen, als onderdeel van het omzettingsproces.

Het vorige (tweede) EC²-beleidsdocument richtte zich op het versterken van energieburgerschap door energieburgerschap en energiegemeenschappen te versterken, door middel van juridische en economische aanbevelingen op EU-niveau. Hiervoor werden de uitdagingen en aanbevelingen besproken om de kloof te overbruggen tussen de autoriteiten en de marktpelers die de energiesystemen besturen, om de deelname van burgers aan de markt te vergemakkelijken.

Toch biedt de omzetting van het EU-kader in nationale wetgeving ruimte voor aanzienlijke *nationale* flexibiliteit en bepaalde nationale bepalingen over gemeenschappen van burgers en hernieuwbare energie. Het moedigt burgers ook aan om actief deel te nemen aan de energiemarkt, wat bijdraagt aan een toename van gedecentraliseerde productie en consumptie van hernieuwbare energie. Als onderdeel van het omzettingsproces moeten niet alleen wijzigingen worden aangebracht in de energiewetgeving in enge zin, maar ook in andere, bredere wetten om de energiegemeenschappen effectief om te zetten in nationale wetgeving. De nationale wetgevende maatregelen die nodig zijn in de loop van het implementatieproces hebben in het bijzonder, maar niet alleen, betrekking op het huisvestingsrecht en wetgeving voor ruimtelijke ordening.



Tegen deze achtergrond is deze beleidsbrief gericht op het integreren van energieburgerschap door de uitdagingen en uitvoerbare aanbevelingen *op nationaal niveau aan te pakken*. Aangezien de implementatie van de EU-richtlijnen in Oostenrijk het verst gevorderd is, is Oostenrijk als casestudy genomen om verschillende acties van beste praktijken en aanbevelingen te laten zien.

² Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 betreffende het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen, PB 21. 12. 2018 L 328/82.

³ Richtlijn (EU) 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU, PB 14.6.2019, L 158/125.



UITDAGINGEN OM AAN TE PAKKEN



Structuur van wettelijk kader



Gebrekkige implementatie van de EU-richtlijnen

De Richtlijn interne markt voor elektriciteit (IMED) en de Richtlijn hernieuwbare energie (RED II) zijn niet in alle onderzochte lidstaten geïmplementeerd. Daarom is het mogelijk dat burgers niet kunnen profiteren van de mogelijkheden die energiegemeenschappen bieden. In andere gevallen kan een onvolledige implementatie ook leiden tot juridische ambiguïteit.



Ongespecificeerde rechtsvorm voor energiegemeenschap

Het niet vastleggen van een specifieke rechtsvorm voor hernieuwbare energiegemeenschappen (Renewable Energy Communities - REC's) of burgerenergiegemeenschappen (Citizen Energy Communities - CEC's) kan een barrière vormen voor mensen die een energiegemeenschap willen opzetten. De definities van REC's en CEC's in respectievelijk RED II en IMED lijken sterk op elkaar en specificeren geen rechtsvorm, zodat de keuze van de rechtsvorm gebaseerd is op open en vrijwillige deelname. Dit kan ingewikkeld, duur en tijdrovend zijn voor degenen die een energiegemeenschap willen starten. Omdat de meeste mensen niet bekend zijn met de wet en de juridische vormen en kosten die komen kijken bij het opzetten van een energiegemeenschap, zullen ze vaak kostbaar juridisch advies nodig hebben. Dit kan hen er uiteindelijk van weerhouden om nieuwe energiegemeenschappen op te richten.



Complexiteit van het wettelijk kader en toegang tot informatie voor burgers



Complexiteit van wettelijk kader

Door het bestaan van federale en gedecentraliseerde staten met regionale wetgevende bevoegdheden kunnen energiegemeenschappen onderworpen zijn aan regulering door verschillende overheidsniveaus. Dit kan leiden tot verschillende juridische situaties afhankelijk van de regio waarin men woont, vanwege verschillen in wetgeving voor ruimtelijke ordening en andere regelgeving met betrekking tot energiegemeenschappen. Gezien de inherente complexiteit van het opzetten van een energiegemeenschap, kunnen verschillende regionale regels het nog moeilijker maken voor burgers om actief te worden (ook al kunnen deze regels contextgevoeliger zijn).



Verskillende regels voor collectief zelfverbruik en energiegemeenschappen

Collectief zelfverbruik⁴ kan anders gereguleerd worden dan energiegemeenschappen.⁵ Voor burgers die zich collectief willen engageren, kan het ingewikkeld lijken om uit te zoeken of ze georganiseerd moeten worden onder de paraplu van collectief zelfverbruik, als actieve afnemers die samenwerken, of als een energiegemeenschap (REC of CEC).

⁴ Voor een definitie van collectief zelfverbruik, zie bijvoorbeeld de betekenis van "gezamenlijk handelende zelfverbruikers van hernieuwbare energie" in artikel 2, lid 15 van RED II en DECIDE, project Energy Community Monitor (energiegemeenschapsmonitor), blz. 3. [Hier](#) beschikbaar (hoewel het EC²-project niet op deze definitie is gebaseerd).

⁵ Zie artikel 2, lid 11, artikel 15, lid 3 en artikel 16 IMED en artikel 2, lid 15 en 16, artikel 21 en artikel 22 RED II. Een belangrijk verschil is dat voor collectief zelfverbruik geen rechtspersoon nodig is en dat de leden zich in hetzelfde gebouw of flatgebouw bevinden, terwijl voor energiegemeenschappen wel een rechtspersoon nodig is en het lidmaatschap niet beperkt is tot personen die zich in hetzelfde gebouw of flatgebouw bevinden.





Informatie verkrijgen over energiegemeenschappen

Momenteel moeten mensen die geïnteresseerd zijn in het opzetten van een energiegemeenschap bij verschillende bronnen informatie inwinnen over de verschillende aspecten (vergunningen, energieopwekkingsinstallatie, oprichting van de gemeenschap, juridische kwesties, enz.). Het verkrijgen van deze informatie is vaak tijdrovend en (in het geval van juridisch advies) ook kostbaar. Te weinig informatie kan een probleem zijn, terwijl een overvloed aan informatie consumenten kan overweldigen. Deze barrière belemmert burgers om een energiegemeenschap op te richten, zowel op EU-niveau⁶ als op nationaal niveau.



Informatie verstrekken over (tijds) toegang tot het elektriciteitsnet

De totstandkoming van een energiegemeenschap vereist informatie over toegang tot het elektriciteitsnet. Energiegemeenschappen vertrouwen op het openbare elektriciteitsnet⁷ voor aansluiting. Als de elektriciteitsnetbeheerder nalaat om informatie te verstrekken of tijdig toegang te verlenen, kan de oprichting van een energiegemeenschap lang duren en vertraagd worden. In sommige lidstaten kan deze vertraging te wijten zijn aan het feit dat het elektriciteitsnet nog niet klaar is voor de aansluiting van zoveel kleine producenten.



Onevenredige rechten voor verhuurders of appartementseigenaren



Toestemmingsvereisten aanvechten onder het eigendomsrecht

In sommige lidstaten, zoals Oostenrijk en Duitsland, hebben huurders die een energieopwekkingsinstallatie op het gehuurde goed willen installeren vaak de toestemming van de verhuurder nodig. Dit zal huurders waarschijnlijk afschrikken om er een te installeren en maakt energiegemeenschappen als geheel minder aantrekkelijk. De verhuurder kan de installatie ook weigeren gewoon omdat er geen interesse is (er is geen gegronde reden vereist).

⁶ Zie EC² Beleidsnota nr. 2 Energieburgerschap integreren in EU-wetgeving en -instrumenten: De EU-regelgeving aanpassen om lidstaten zo goed mogelijk te begeleiden en te ondersteunen bij het bevorderen van energiegemeenschappen en energieburgerschap. [Hier verkrijgbaar](#).

⁷ In Oostenrijk, zie § 16c (2) ElWOG 2010 en § 16d (6) ElWOG 2010.

⁸ Bijvoorbeeld Oostenrijk, Duitsland, Spanje en Nederland.

Bovendien is vaak de toestemming van alle andere mede-eigenaren vereist⁸ als een condominium-eigenaar een dergelijke faciliteit op of in het gehuurde eigendom wil installeren. Dit kan tijdrovend zijn, vooral bij grote eigendommen, en bijzonder moeilijk of onmogelijk als mede-eigenaren niet meer in het pand wonen.

Bovendien worden bewoners in deze lidstaten geconfronteerd met het probleem dat de energieopwekkingsinstallatie (als roerende zaak) wettelijk overgaat op de gebouweigenaar. Er zijn geen of alleen specifieke regels met betrekking tot het eigendom van de energieopwekkingsinstallatie, wat tot grote rechtsonzekerheid leidt. Er is op Europees niveau geen regelgeving aangenomen om dit probleem op te lossen.



Diverse administratieve procedures en regels voor het opzetten van een energiegemeenschap en wetgeving voor ruimtelijke ordening



Verschillende wettelijke administratieve stappen om een energiegemeenschap op te zetten

Burgers die een burgerenergiegemeenschap willen oprichten, moeten mogelijk een juridische procedure doorlopen om de rechtsvorm van hun voorkeur te creëren. Ze kunnen ook administratieve procedures eisen met betrekking tot de installaties die ze willen gebruiken als energiegemeenschap. Zelfs als er geen administratieve stappen nodig zijn voor de rechtsvorm, kunnen er verschillende administratieve stappen nodig zijn voor de oprichting van een installatie.



Specifieke wetten en regels voor de bouw van een installatie

Wetgeving en andere administratieve voorschriften voor ruimtelijke ordening of de bouw bevatten bijvoorbeeld regels over waar energieopwekkingsinstallaties mogen worden gebouwd. Dit kan de bouw van nieuwe installaties aanzienlijk belemmeren.



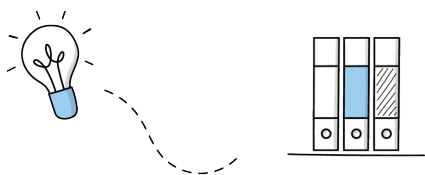


AANBEVELINGEN VOOR VERANDERINGEN OP NATIONAAL NIVEAU:



"Voorzien in een specifieke rechtsvorm voor de energiegemeenschap" / "Opstellen van modelstatuten als rechtsvorm voor de energiegemeenschap"

Voor energiegemeenschappen zou een nieuwe rechtsvorm kunnen worden gecreëerd door officiële instanties, die gemakkelijk toegankelijk is voor (potentiële) oprichters van energiegemeenschappen. Daarnaast zouden er *model*formulieren kunnen worden verstrekt (zowel voor deze rechtsvorm als voor reeds bestaande rechtsvormen).



In Oostenrijk is het bijvoorbeeld mogelijk om een energiegemeenschap op te richten in de vorm van een vereniging.⁹ Dit is een zeer laagdrempelig model - eenvoudig en goedkoop om op te zetten en heel gemakkelijk om lid van te worden of uit te stappen. Bovendien kunnen de leden zelf de organisatorische zaken bepalen en is hun persoonlijke aansprakelijkheid ook beperkt. Verenigingen worden daarom door veel oprichters van energiegemeenschappen gekozen als rechtsvorm.



"Faciliterende regels voor collectief zelfverbruik en energiegemeenschappen"

Volgens de nieuwe Nederlandse Energiewet zijn de juridische gevolgen afhankelijk van de capaciteit van de installaties en niet van de rechtsvorm. Deze gevolgen gelden ongeacht of een bepaalde installatie wordt gebruikt voor zelfverbruik, collectief-zelfverbruik of uitwisseling van energie binnen een energiegemeenschap.

Het is noodzakelijk dat andere lidstaten inspiratie opdoen en soortgelijke systemen¹⁰ op nationaal niveau implementeren om de collectieve betrokkenheid van burgers te vergemakkelijken.



"Informatie verstrekken aan burgers over de juridische situatie, ook op subnationaal niveau"

Wetgevers in gedecentraliseerde, geregionaliseerde en federale staten moeten er rekening mee houden dat het wettelijke kader bijzonder verwarrend kan zijn voor burgers. Daarom zou het verstrekken van informatie in eenvoudige en toegankelijke taal op een gezamenlijke webpagina kunnen helpen om ten minste een hogere mate van rechtszekerheid te bereiken. Hierin kan bijvoorbeeld worden uitgelegd hoe de bevoegdheden zijn verdeeld over de verschillende overheidsniveaus en kunnen links worden opgenomen naar de homepages van de bevoegde regionale en lokale overheden.

Idealiter zou dit op nationaal niveau moeten gebeuren, op basis van regelgeving die richtlijnen geeft op EU-niveau.¹¹



⁹ Zie dit voorbeeld uit Oostenrijk, in de vorm van een vereniging kunnen mensen uitzoeken welke vormen geschikt zijn voor welk model, van kleine energiegemeenschappen tussen particulieren tot grote energiegemeenschappen met bedrijven en gemeenten.

¹⁰ Het ontwerp voor de Energiewet is [hier](#) verkrijgbaar.

¹¹ Zie EC² Beleidsnota nr. 2 Energieburgerschap integreren in EU-wetgeving en -instrumenten: De EU-regelgeving aanpassen om lidstaten zo goed mogelijk te begeleiden en te ondersteunen bij het bevorderen van energiegemeenschappen en energieburgerschap. [Hier](#) verkrijgbaar.



"Voorzien in vrijstellingen met betrekking tot de toestemming van de verhuurder of andere condominiumeigenaren voor de installatie van een energieopwekkingssysteem"

Op nationaal niveau kan een fotovoltaïsch of gelijkaardig systeem voor de opwekking van hernieuwbare energie geïnstalleerd worden op of in het condominiumeigendom zonder dat de verhuurder toestemming moet geven of alleen met de toestemming van meer dan de *helft* van de andere mede-eigenaren.

Zo als bijvoorbeeld in Oostenrijk, geeft de wet een aantal gevallen waarin de verhuurder diens toestemming *niet kan* weigeren, onder andere als de verandering als standaardpraktijk wordt beschouwd (d.w.z. regelmatig wordt uitgevoerd in vergelijkbare huurwoningen) en een belangrijk belang van de huurder dient (zoals het verminderen van het energieverbruik). Instemming wordt ook geacht te zijn gegeven als de verhuurder zich niet binnen twee maanden na de kennisgeving van de huurder verzet tegen de voorgestelde wijziging.

Bovendien wordt in gevallen waarin toestemming vereist is, het eigendomsbeheer echter verplicht gesteld om de huidige adressen van de mede-eigenaren te verstrekken, als een condominiumeigenaar deze nodig heeft om wijzigingen aan te brengen.

Tot slot kan toestemming van mede-eigenaren nodig zijn voor de installatie van fotovoltaïsche systemen op het condominiumgebouw. In dergelijke gevallen moet, naar het voorbeeld van Oostenrijk, de mogelijkheid bestaan om deze toestemming te vervangen door een gerechtelijk bevel. Dergelijke juridische procedures zijn duur, maar kunnen nog steeds een effectief laatste redmiddel zijn.



"Wettelijke regels opstellen om de toegang tot het elektriciteitsnet te vergemakkelijken"

Er moeten wettelijke regels komen om een transparante en betaalbare toegang tot het elektriciteitsnet te garanderen, evenals een gemakkelijke en begrijpelijke toegang tot informatie over het elektriciteitsnet op nationaal niveau. Deze wettelijke regels moeten de elektriciteitsnetbeheerders niet alleen dwingen om de toegang tot het net zo eenvoudig mogelijk te maken, maar moeten ook duidelijke termijnen stellen voor het beantwoorden van verzoeken om toegang tot het elektriciteitsnet.

Idealiter zouden dergelijke wettelijke regels op nationaal niveau gebaseerd moeten zijn op verordeningen die een leidraad bieden op EU-niveau.¹²



"Verdere ontwikkeling van elektriciteitsnetten"

Regeringen moeten stappen ondernemen om de verdere ontwikkeling van de infrastructuur van het elektriciteitsnet te versterken (bv. slimme elektriciteitsnetten, gedecentraliseerde elektriciteitsnetten).

Voor de ontwikkeling van energiegemeenschappen is het van cruciaal belang dat het energiesysteem flexibeler wordt en voorbereid is om energie uit vele bronnen te ontvangen.

¹² Ibid.





"De behandeling van energieopwekkingsinstallaties als afzonderlijke, verplaatsbare objecten toestaan, zelfs wanneer ze aan meergezinswoningen zijn bevestigd"

Er moet op Europees niveau, en anders op nationaal niveau voor elke lidstaat, regelgeving worden vastgesteld om te voorkomen dat de eigendom van de *energieopwekkingsinstallatie* in gebouwen met meerdere appartementen wordt overgedragen aan de gebouweigenaar, terwijl de mogelijkheid blijft bestaan om de eigendom van het *roerend goed* over te dragen aan de gebouweigenaar.

In Oostenrijk bijvoorbeeld wordt de fotovoltaïsche installatie in veel gevallen beschouwd als een onafhankelijk onderdeel van het gebouw, in welk geval een afzonderlijk eigendom van de installatie mogelijk is.¹³

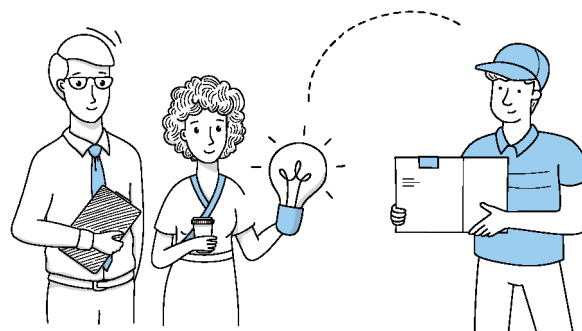


"Energieopwekkingsinstallaties toestaan die eigendom zijn van een derde partij"

Op nationaal niveau moet worden voorzien in regelgeving die het mogelijk maakt dat een energieopwekkingsinstallatie eigendom is van een derde partij, hoewel de energiegemeenschap de exploitatie- en beschikkingsbevoegdheid erover blijft uitoefenen.¹⁴

In Oostenrijk is het bijvoorbeeld mogelijk dat de energieopwekkingsinstallaties eigendom is van een derde partij zolang de energiegemeenschap de feitelijke bevoegdheid heeft om de installaties te exploiteren en erover te beschikken. De exploitatie en het onderhoud kunnen ook worden overgenomen door derden, op voorwaarde dat de energiegemeenschap de exploitatie- en beschikkingsbevoegdheid behoudt.¹⁵

Idealiter zouden dergelijke nationale regels gebaseerd moeten zijn op regels die als richtsnoer dienen op EU-niveau,¹⁶ aangezien deze een zekere mate van uniformiteit binnen de EU garanderen.



"Participatie van verschillende energiegemeenschappen in één energieopwekkingsinstallaties"

Op nationaal niveau moet worden voorzien in regelgeving die het mogelijk maakt dat verschillende energiegemeenschappen deelnemen aan dezelfde energieopwekkingsinstallatie. Dit zou ook leiden tot meer rechtszekerheid.

Idealiter zou dergelijke nationale regelgeving gebaseerd moeten zijn op regelgeving die als leidraad dient op EU-niveau.¹⁷



¹³ Met andere woorden, als de installatie een onafhankelijk onderdeel is van het gebouw (als een roerend goed – feitelijk en economisch gescheiden van het gebouw), moet een afzonderlijke eigendom van de installatie mogelijk zijn en moet de eigenaar van het gebouw niet automatisch eigenaar van de installatie worden.

¹⁴ Met andere woorden, een derde partij kan de energieopwekkingsinstallatie ter beschikking stellen van de energiegemeenschap en de exploitatie en het onderhoud ervan overnemen zolang de energiegemeenschap er effectieve controle over uitoefent en er over beschikt.

¹⁵ Toelichting bij het wetsvoorstel Wet uitbreiding duurzame energie (ErlRV 733 BlgNR 27). GP 19).

¹⁶ Zie EC² Beleidsnota nr. 2 Energieburgerschap integreren in EU-wetgeving en -instrumenten: De EU-regelgeving aanpassen om lidstaten zo goed mogelijk te begeleiden en te ondersteunen bij het bevorderen van energiegemeenschappen en energieburgerschap. [Hier](#) verkrijgbaar.

¹⁷ Ibid



"Verschillende energieopwekkingsinstallaties integreren in één energiegemeenschap"

Op nationaal niveau moet er regelgeving komen die het mogelijk maakt om verschillende energieopwekkingsinstallaties in één energiegemeenschap onder te brengen. Dit zou ook leiden tot meer rechtszekerheid. Om de seizoens- en tijdfunctuaties te compenseren, kan het bovendien zinvol zijn om verschillende energieopwekkingsinstallaties met elkaar te combineren.

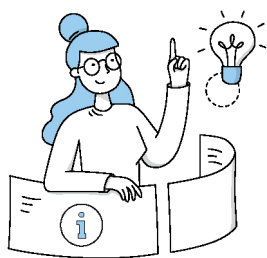
Dit helpt ook rekening te houden met het feit dat deelnemers aan een energiegemeenschap verschillende niveaus van energieverbruik hebben, afhankelijk van het tijdstip van de dag.

Idealiter zouden dergelijke nationale regels gebaseerd moeten zijn op regels die als richtsnoer dienen op EU-niveau.¹⁸



"Opzetten van één loket voor alle vragen voor energiegemeenschappen of een officieel informatiepunt voor het opzetten van een energiegemeenschap"

Hiervoor zou één loket voor alle vragen (waarbinnen ten minste alle administratieve zaken) voor energiegemeenschappen moeten komen, evenals een officieel informatiepunt dat mensen door het proces van het opzetten van een energiegemeenschap gidst.



Een gratis allround assistent voor energiegemeenschappen en een checklist moeten beschikbaar zijn voor alle burgers. Hierbij moet de nadruk liggen op aspecten zoals de noodzakelijke stappen die genomen moeten worden, de verschillende opties bij elke stap en de verschillende positieve en negatieve aspecten van elke optie.

Dit zou idealiter op nationaal niveau moeten gebeuren, op basis van regelgeving die richtlijnen geeft op EU-niveau.¹⁹



"Voorzien in vrijstellingen in de wetten op de bouw van een fabriek"

Op nationaal niveau kan de wet bepaalde regels of vrijstellingen bepalen voor de bouw van energieopwekkingsinstallaties, bijvoorbeeld in het geval van kleine installaties. Bovendien kunnen energieopwekkingsinstallaties zelfs worden opgenomen in de bouw van bepaalde nieuwe gebouwen.

Bijvoorbeeld de *Bauordnung für Wien*, die (voor bepaalde gebouwen) de verplichting oplegt om zonnepanelen op nieuwe gebouwen te plaatsen.²⁰

¹⁸ Zie EC² Beleidsnota nr. 2 Energieburgerschap integreren in EU-wetgeving en -instrumenten: EU-regelgeving aanpassen om lidstaten zo goed mogelijk te begeleiden en te ondersteunen bij het bevorderen van energiegemeenschappen en energieburgerschap. [Hier](#) verkrijgbaar.

¹⁹ Ibid

²⁰ *Bauordnung für Wien*, § 118 lid 3b en 3c, [hier](#) verkrijgbaar.



Dit is de derde in een serie beleidsnota's die het concept Energieburgerschap en de vereisten daarvoor onderzoeken. In de serie worden belangrijke inzichten gedeeld over hoe het concept kan worden gebruikt als een effectief hulpmiddel om samen met burgers de overgang naar hernieuwbare energie te versnellen. Het EC²-project wil beleidsmakers en besluitvormers ondersteunen door middel van een reeks uitvoerbare aanbevelingen, die in de eerste plaats gericht zijn op beleidsmakers - van Europees tot lokaal niveau.



DRUK:

Kennisgeving van auteursrecht:

ICLEI Europa, mei 2023

Dit werk valt onder een Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0).

Auteur: Negar Ghezel Sefloo (Uni Graz).

Co-auteurs: Matthew Bach (ICLEI Europe), Maria Bertel (Uni Graz), Daniel Botha (ICLEI Europe), Benedetta Buccolini (ICLEI Europe), Daniela Fuchs (ZSI), Celin Gutschi (Uni Graz), Fleur Goedkoop (Uni Groningen), Judith Feichtinger (ZSI), Karen Hamann (Uni Leipzig), Yu-Yi Huynh (ICLEI Europe), Magdalena Rozwadowska (WUEB), Bożena Ryszawska (WUEB), Piotr Szymański (WUEB), Elisabeth Unterfrauner (ZSI).

Beeldmateriaal: Ana Correia, Tom Feeney, Fran Whitlock (GEN Europe).



Dit project is gefinancierd door het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 van de Europese Unie onder subsidieovereenkomst nr. 101022565. Noch de Europese Commissie, noch enige persoon die namens de Commissie optreedt, is verantwoordelijk voor het gebruik van de volgende informatie. De standpunten in deze publicatie zijn uitsluitend de verantwoordelijkheid van de auteurs en weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de Europese Commissie.



PARTNERS:



UNIVERSITÄT GRAZ
UNIVERSITY OF GRAZ



UNIVERSITÄT
LEIPZIG



Wrocław University
of Economics and Business



university of
 groningen



Gemeente
 groningen



buurkracht.

Carri Superiore



Spółdzielnia Mieszkaniowa
Wrocław Południe



GEN EUROPE
GLOBAL
ECOVILLAGE
NETWORK



CONTACT:

Website <https://ec2project.eu/>

E-mail ec2.ZSI@zsi.at



EC² - Schone Energietransitie



@ec2_energycitizens



@ec2_energy



EC²

